

Консультація для молодих вихователів

Дидактичні вправи та ігри з сенсорного розвитку

Універсальним інструментом для роботи з дітьми раннього віку є дидактична гра. Вона одночасно є ігровим методом навчання дітей впродовж дошкільного дитинства, засобом виховання особистості та самостійною ігровою діяльністю малюка. Дидактична гра є ефективним діагностичним засобом. Аналіз процесу гри та її результату дає змогу вихователю зробити висновки про рівень сенсорного розвитку кожної дитини. Вважається, що дидактичним іграм належить основна роль у розвивальній роботі. Оскільки в ній пізнавальне завдання є основним і відкритим, на відміну від малювання, конструювання тощо. Маленькі діти засвоюють відомості про навколишній світ, коли мають можливість не лише розглядати предмети, а й активно діяти. Під час дидактичних ігор дитина може самостійно діяти в певній ситуації або з певними предметами. У такий спосіб вона накопичує власний дієвий і чуттєвий досвід.

Особливу увагу звертайте на їх багатофункціональність, різносторонність, привабливість для дітей, зручність проведення, безпечність. Знання, отримані в ході дидактичної гри, діти поступово засвоюють у своїй самостійній діяльності.

Під час ознайомлення дітей із поняттями кольору, форми, величини поступово треба ускладнювати завдання. Переходьте від елементарних завдань на групування однорідних предметів до врахування різних сенсорних властивостей під час групування. Педагог спочатку пропонує дітям ознайомитися з предметами, які можна обстежити через обмацування, погладжування. Пізніше діти пізнають такі сенсорні властивості, розпізнати які можна через зорове сприймання, приміром колір. Ознайомлюйте дітей спочатку з контрастними властивостями предметів — круглої та квадратної форми, червоного й синього кольору, великими й малими за розміром. Відтак ознайомлюйте з предметами, ближчими за властивостями. Спочатку розвивайте дії з предметами, які складаються із двох деталей, — мотрійками, втулками, пірамідками.

Продемонструйте необхідні дії та детально поясніть їх. Приміром, діти охоче розкладають і збирають кубики, пірамідки, нанизують кільця, відкривають і закривають кришки. Завдання моторного характеру поступово доповнюйте завданнями сенсорного (знайти такий самий), конструктивного характеру. Запропонуйте дітям пограти з кільцями двох контрастних розмірів. Вони вибирають спочатку всі великі, а потім усі маленькі кільця.

Пропонуйте дітям ігри з будівельними матеріалами. Вони збагачують сенсорний досвід, дають змогу сформувати в дітей елементарні уявлення про форму, величину предметів та орієнтування у просторі. Завдання педагога — створити умови для формування зорового, слухового, тактильного сприймання дітьми предметів, аби розпочати пізнання навколишнього середовища. Педагог формує елементарні уявлення про основні властивості кольору, форми, величини, простору, сили звуку на основі практичних дій з предметами. Цих дій необхідно спеціально навчати дитину, спонукати її до активності. У дошкільному віці пізнання навколишньої дійсності і сенсорний розвиток дитини припиняються, хіба що коли вона спить. Під час гри, прогулянки на природі, занять, допомоги батькам тощо дитина сприймає різні предмети, діє з ними. У такий спосіб постійно збагачує свій чуттєвий та практичний досвід, який необхідний їй для повноцінного розвитку. Результати роботи щодо сенсорного розвитку за такої організації показали її ефективність. Знання дітей при переході до II молодшої групи відповідають програмовим завданням на початок навчального року.

Розвиток моторики у дітей раннього віку

Одним з улюблених занять дітей раннього віку є образотворча діяльність. Кожна дитина любить і по-своєму вміє малювати. Дітей раннього віку слід вчити малювати широким пензлем товщиною в палець, восковими олівцями, кольоровою крейдою. Дуже зручними є тригранні олівці у дерев'яному корпусі діаметром близько одного сантиметра з м'яким товстим грифелем, які однорічному малюку легко утримувати у руці трьома пальцями. Такі олівці не скочуються зі столу, у них не так швидко ламається грифель, що важливо,

оскільки у цьому віці діти малюють, сильно натискаючи на олівець. Користуючись цими олівцями, діти швидко навчаться правильно утримувати їх у пальцях, що важливо для розвитку дрібної моторики рук.

Ефективно стимулює розвиток дрібної моторики й ліплення. Пропонуйте дітям для ліплення глину, солоне тісто, спеціальну масу для моделювання, яка не лише має м'яку, пластичну консистенцію, а й безпечна для малюка у випадку, якщо він вирішить спробувати її на смак. Маса для моделювання необхідна не тільки для однорічних скульпторів, а й для старших дітей, які відстають у розвитку. Вчіть дітей сплющувати долонькою або кулачком шматочок тіста (масу для моделювання), відщипувати по маленькому шматочку від великого шматка. Маленький скульптор буде у захваті, якщо знайде

там захований вами невеликий предмет. Заохочуйте дитину перекладати зліплену невелику кульку з ручки в ручку, складати шматочки у тарілочки, натискати пальчиками на зліплені мамою кульки — млинці, ґудзики (дірочки можна зробити олівчиком), надавлювати на ковбаску з одного боку (ложечка), розминати невеликі шматочки, запускати рученята у приготовлене мамою тісто для пиріжків. Це принесе радість малюкові і одночасно ознайомить його з властивостями нових для нього матеріалів. Для дитини раннього віку це не лише заняття, що розвиває тактильну чутливість, фантазію, а й ефективне тренування для пальчиків.

Отже які ігри та вправи сприяють розвитку пальців рук

Щоб сприяти розвитку пальців рук і тим самим розвивати дитину, можна використати у роботі з дошкільниками таке:

1. Маленьким дітям **масажувати пальчики**, впливаючи тим самим на активні точки, пов'язані з корою головного мозку. Щоденний масаж кисті рук дитини м'якими рухами та розминання кожного пальчика, долоньки, зовнішнього боку кисті, а також передпліччя дуже корисний. Він чудово активізує мовні центри мозку. Крім того, такий масаж позитивно впливає на імунітет, на загальний розвиток дитини, поліпшує контакт із нею.

2. **Ліплення із різних матеріалів** (тісто, пластилін, глина). Окрім очевидного творчого самовираження, дитина розвиває гнучкість і рухливість пальців.

Ліпити з пластиліну можна починати вже у два роки, головне – добирати доступні завдання і не забувати мити руки дитині. Якщо ви боїтеся пластиліну, виготовте для маляти солоне тісто. Гра принесе задоволення незалежно від результату.

3. **Ванни з крупами**. Нехай дитина занурює руки у крупи, перебирає перемішані горох і квасолі, а потім і дрібніші крупи, пересипає їх з однієї посудини в іншу, розтирає в руках. Така ванна сприятиме розвитку координації пальчиків.

4. **Мозаїка**. При складанні різноманітних ігор – мозаїк, чи просто горошинок, квасолі, чи просто намистинок покращується дрібна моторика рук малюка, розвивається кмітливість і творчі здібності.

5. **Ігри – шнурювання, втулки** розвивають сенсомоторну координацію, дрібну моторику рук, просторове орієнтування, сприяють розумінню понять «угорі», «внизу», «справа», «зліва», сприяють розвитку мови, розвивають творчі здібності.

6. **Ігри з ґудзиками та намистинками**. Нанизування на нитку намистинок, застібання ґудзиків, перебирання пальцями намиста – прості й корисні вправи для розвитку дрібної моторики рук.

7. **Пазли**. Яскраві картинки розвивають увагу, кмітливість, зір і дрібну моторику рук.

8. Катання долонькою дерев'яних і **гумових м'ячиків** по рівній поверхні. Таке заняття масажує долоні та покращує координацію рухів кисті.

9. **Ігри з прищіпками.** Чіплення прищіпок до картонних кружечків чи інших предметів розвиває дрібну моторику трьох основних пальців руки: великого, вказівного й середнього.

10. **Плескання в долоні** тихо і голосно в різному темпі. Можна барабанити, постукувати всіма пальцями обох рук та столу.

11. **Ігри з піском, водою, з манкою.**

12. **«Резиночка».** Для цієї вправи можна використовувати резинку для волосся діаметром 4-5 см. Усі пальці вставляються в резинку. Завдання в тому, щоб, рухаючи всіма пальцями пересунути резинку на 360 градусів спочатку в один, потім в інший бік. Виконується однією, потім іншою рукою.

Пальчикова гімнастика

Важливою частиною роботи з розвитку дрібної моторики є пальчикова гімнастика. Ці ігри дуже емоційні, захоплюючі, сприяють розвитку мовлення та творчості. Їх можна проводити як у садочку, так і вдома. «Пальчикові ігри» начеб то відтворюють реальність навколишнього світу – предметів, тварин, людей, їхню діяльність, явища природи. Під час «пальчикових ігор» діти, повторюючи рухи дорослих, активізують моторику рук і мовлення.

«Пальчикові ігри» - це інсценування римованих розповідей, казок за допомогою пальчиків. У багатьох іграх необхідна участь обох рук, що дає можливість дітям орієнтуватися в поняттях «праворуч», «ліворуч», «вгорі», «внизу», тощо.

На початку та в кінці гри необхідно включати вправи на розслаблення, щоб зняти зайве напруження у м'язах. Це може бути погладжування від кінців пальців до долоні, легке порушування, помахування руками. Оскільки недостатня сформованість дрібної

моторики пальців спостерігається в переважної більшості дітей, таку роботу потрібно проводити з усіма дітьми.

Пальчикову гімнастику розпочинають із найпростіших вправ зі знайомства із своїми пальчиками – з їхніми назвами, призначеннями. Комплекси пальчикової гімнастики та окремі її елементи застосовують в індивідуальній роботі з дітьми або в невеликих підгрупах, уводять до фізкультхвилинок, перед малюванням, ліпленням, аплікацією та конструюванням.

Ось наприклад пальчикові ігри - інсценівки

Гра – інсценівка «Котик»

Котик пухнастий («котик» - із кулачка відставити великий палець і мізинчик).

Вушка маленькі (поворухити відставленими пальцями).

Лапи м'якенькі (скласти пальці в кулачок).

Кігті гостренькі (зігнути пальці і поворухити).

Гра – інсценівка «Хованки»

(ритмічно згинати й розгинати пальці, покрутити кулачком).

Пальці в хованки всі грались,

Ось так, ось так,

В кулачки всі заховались:

Ось так, ось так.

Діти раннього віку вже з інтересом грають у елементарні рольові ігри. Тож укладайте лялечку спати в колясочку і

возить по кімнаті, наспівуючи колискову. Погодуйте ляльок, попередньо давши завдання малюкові розсортувати у тарілочки невелику кількість змішаних плодів шипшини і волоських горіхів, родзинок і кураги, бобів і квасолі, різних за формою макаронних виробів, вибрати білу квасолю з суміші різнобарвної. Вчіть малюка по-різному брати предмети: пінцетом, великим і середнім пальцями тощо. Ці корисні вправи дуже привабливі для малюка.

Систематичні тренування дрібних рухів кисті руки опосередковано впливають і на розвиток мислення, уваги, пам'яті малюка. Те, що малюкові вдалося зробити за допомогою власних пальчиків, є для нього найбільшим досягненням, що приносить задоволення, дає енергію.